

DAMIAN KWIATKOWSKI

Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

**AKTUALNIE OBOWIĄZUJĄCE SPOSOBY UDZIELANIA KOMUNII ŚWIĘTEJ
W POLSCE W ŚWIETLE PRAWODAWSTWA KOŚCIELNEGO**

Przepisy prawa odnosząc się do sposobu udzielania Komunii Świętej określają następujące kwestie: komunikowania pod różnymi postaciami; udzielania Komunii Świętej do ust bądź na rękę oraz postawy ciała, jaką wierni powinni przyjmować w czasie Jej przyjmowania. Szafarz Komunii Świętej winien zatem przy spełnianiu swej funkcji brać pod uwagę, czy sposób rozdzielania Eucharystii jest zgodny z obowiązującymi normami dotyczącymi miejsca, w którym tę funkcję realizuje. Podobnie wierni winni stosować się do obowiązujących norm przy Jej przyjmowaniu. W Polsce obowiązują, oprócz norm prawa powszechnego, stosowne normy Konferencji Episkopatu Polski. Obowiązujące w Polsce przepisy precyzyjnie określają, kiedy wolno przyjąć Komunię Świętą inaczej niż pod postacią chleba, czyli pod dwiema postaciami lub samą postacią wina. Jednocześnie wyraźnie wskazują, jakimi można posłużyć się metodami przy udzielaniu tych postaci wiernym do spożycia. Wierni mogą przyjmować Komunię Świętą zarówno w postawie stojącej jak również klęczącej. Zalecane jest procesyjne podchodzenie do Jej przyjęcia, a w przypadku Komunii Świętej pod dwiema postaciami w Polsce obowiązuje postawa stojąca.

Sakrament Eucharystii jest ośrodkiem życia Kościoła, w Nim zawiera się całe Jego duchowe dobro, gdyż w Eucharystii sam Jezus Chrystus dostępny jest dla każdego wiernego, który przystępuje do przyjęcia żywego pokarmu¹. Z tej racji, we wszystkich wiekach realizowania swej misji uświęcenia Ludu Bożego, Kościół szczególnie troszczył się o właściwe szafowanie Najświętszym Sakramentem. W ramach tej troski prawo Kościoła zawiera przepisy, które określają, jak należy dokonywać posługi udzielania przez szafarzy Komunii Świętej wiernym. Uwzględniają one jednak różnorodność kulturową w podejściu do spożywania posiłku oraz znaków i gestów temu towarzyszących; dlatego rozdzielanie Eucharystii jest uzależnione od regulacji ustanowionych dla danego Kościoła lokalnego. Sposób udzielania Komunii Świętej należy pojmować jako metodę, którą szafarz posługuje się przy Jej rozdawaniu oraz okoliczności, w jakich jest udzielana. Celem artykułu jest ukazanie –

Damian Kwiatkowski, ks. mgr. lic. kan. inż. – doktorant w Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, licencjat kanoniczny z teologii (w zakresie teologii pastoralnej) oraz prawa kanonicznego; zainteresowania naukowe: prawo o sakramentach, uprawnienia grup specjalnych w Kościele, dyscyplina w sprawowaniu sakramentów przez duchownych.

¹ Por. *De sacra communione et de cultu mysterii Eucharistici extra Missam. Editio typica, reimpressio emendata. Rituale Romanum ex decreto sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum*, nr 1, Città del Vaticano, Typis Polyglottis Vaticanis, 1974; tekst polski: *Komunia Święta i kult Tajemnicy Eucharystycznej poza Mszą Świętą. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2008 [dalej cyt.: SCCME].

na tle historycznym – aktualnie obowiązujących przepisów prawodawstwa kościelnego dotyczącego udzielania Komunii Świętej z uwzględnieniem norm szczegółowych dla terenu Polski, które wydane zostały przez Konferencję Episkopatu Polski.

Ze względu na prawdziwą, rzeczywistą i substancjalną obecność Chrystusa w obu postaciach chleba i wina eucharystycznego, możliwe jest udzielanie Komunii Świętej zarówno pod obiema postaciami, jak i w jednej z tych postaci². Postać, pod jaką jest udzielana Eucharystia, warunkuje metody, jakimi może posłużyć się szafarz. W normach liturgicznych przewidziana jest forma udzielania Komunii Świętej przez podanie Chleba Eucharystycznego bezpośrednio do ust lub poprzez złożenie Go na rękę wiernemu. Gdy rozdziela się Komunię Świętą pod dwiema postaciami, Krew Pańską najczęściej udziela się przez zanurzenie (*per intinctionem*) konsekrowanej Hostii we Krwi Pańskiej. Jeśli szafowanie Komunii Świętej dokonuje się tylko przez Krew Pańską lub czyni się to pod dwiema postaciami, można spożyć postać wina bezpośrednio z kielicha (*directo ex calice*), zaczerpnąć ją z kielicha za pomocą rurki (*cum calamo*) lub podać za pomocą łyżeczki (*cum cochlear*)³.

Sposób udzielania Komunii Świętej wyraża się również w postawie ciała, jaką przybierają wierni w momencie Jej przyjmowania⁴. Można rozdawać Hostię wiernym, którzy Ją przyjmują w postawie stojącej lub klęczącej. Obowiązującą postawę wiernych przy przyjmowaniu Komunii Świętej powinny normować postanowienia Konferencji Biskupów danego kraju⁵. W Polsce Konferencja Episkopatu Polski dokonała kilkakrotnie stosownych regulacji w tej dziedzinie.

1. Forma udzielania Komunii Świętej

Sposób szafowania Komunią Świętą wyraża się również w doborze Jej formy, która uzależniona jest od postaci, pod jakimi będzie Ona w danym przypadku udzielana. Szafarz Eucharystii może posłużyć się jedną z kilku form Jej udzielenia. KPK w kan. 925 przewiduje, że Komunię Świętą zasadniczo udziela się pod postacią chleba lub pod obiema postaciami, ale wówczas gdy czyni się to w sytuacjach przewidzianych przez przepisy prawa⁶. Udzielanie Komunii Świętej wyłącznie pod postacią Krwi Pańskiej jest dopuszczane tylko w wypadku zaistnienia takiej konieczności. Sytuacja konieczności ma miejsce, gdy wiernemu nie można udzielić Komunii Świętej pod postacią chleba ze względu na rodzaj lub przebieg

² Por. Ioannis Pauli PP. II, *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, nr 1374, Vatican 1992; tekst polski: papież Jan Paweł II, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1998. Doktryna Kościoła uznaje, że pod każdą postacią i w każdej części materii eucharystycznej jest obecny cały Chrystus (*Christus totus*), czyli wyznaje wiarę w konkomitancję. Por. W. Schenk, S. Czerwik, R. Rak, *Komunia święta pod dwiema postaciami*, w: *Wprowadzenie do liturgii*, red. B. Blachnicki, W. Schenk, R. Zielasko, Poznań - Warszawa - Lublin 1967, s. 332-333.

³ Por. W. Schenk, S. Czerwik, R. Rak, *Komunia święta pod dwiema postaciami*, s. 245.

⁴ Por. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus / Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski*, kan. 925, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK].

⁵ Por. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży i jego nauczanie i uświęcanie*, t. 2, Olsztyn 2002, s. 350.

⁶ Dyrektywa kan. 925 KPK posiada następujący zapis: „Komunii świętej należy udzielać tylko pod postacią chleba, albo, zgodnie z przepisami liturgicznymi, pod obiema postaciami; w wypadku zaś konieczności, także tylko pod postacią wina”. Nastąpiła wyraźna zmiana w tej kwestii względem poprzedniego kodeksu, który zastrzegł wyłączną możliwość udzielania Komunii Świętej pod postacią chleba. Por. *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti XV auctoritate promulgatus*, Romae 1956, kan. 852.

doświadczanej przez niego choroby⁷. Na mocy rozstrzygnięcia wydanego przez Kongregację Nauki Wiary, w dniu 29 września 1982 r., konkretną chorobą, która powoduje możliwość udzielenia Komunii Świętej tylko pod postacią wina jest celiakia⁸. Dla zastosowania w poszczególnych przypadkach tego sposobu potrzebne jest zezwolenie ordynariusza miejsca⁹. Uwarunkowaniem zezwalającym na udzielenie tylko Krwi Pańskiej może stać się także taka choroba, która powoduje stan, w którym wierny nie może w ogóle przyjmować pokarmów stałych. Innym przypadkiem powodującym w konsekwencji możliwość udzielania Eucharystii pod postacią wina jest brak komunikantów¹⁰.

Udzielanie wiernym Komunii Świętej pod dwiema postaciami, nazywane też „Komunią Kielicha”, jest wyrazem poszanowania nauczania zawartego w Konstytucji o Liturgii Soboru Watykańskiego II, które podkreśla wielką godność takiej praktyki¹¹. Rozdzielanie Eucharystii pod postaciami chleba i wina jest dopuszczane w prawie Kościoła łacińskiego w wielu szczegółowo określonych przypadkach. Instrukcja *Sacramentali Communionis* z dnia 29 czerwca 1970 roku¹² wylicza czternaście sytuacji, kiedy, za zgodą ordynariusza miejsca, dozwolone jest udzielanie Eucharystii pod dwiema postaciami (n. 32). Wyliczenie to zostało dosłownie zacytowane w *Institutio Generalis Missalis Romani, Editio typica tertia, Typis Vaticanis* (Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego) z 1975 r. (n. 242). Wskazano następujące okoliczności: „1) dorośli neofici w czasie Mszy, która następuje po chrzcie; bierzmowani dorośli w czasie Mszy związanej z bierzmowaniem; ochrzczeni, których przyjmuje się do wspólnoty kościelnej; 2) nowożeńcy w czasie Mszy połączonej z zawarciem małżeństwa; 3) diakoni w czasie mszy ich święceń; 4) ksieni w Mszy, w czasie której otrzymują błogosławieństwo; dziewice w czasie Mszy ich konsekracji; osoby, które składają lub odnawiają śluby zakonne, w czasie Mszy połączonej z ich pierwszą profesją, jej

⁷ Por. *Uwagi wstępne do Obrzędu Wiatyku*, nr 95, w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, red. E. Szafrowski, t. 5, z. 1, Warszawa 1974, nr 9302. W takich okolicznościach, ze względu na nieprzechowywanie postaci wina, można przy chorym, gdy uzna to za słusne miejscowy ordynariusz, celebrować Mszę św. Por. *Congregatio Sacri Officii, Instructio de cultu mysterii eucharistici Eucharisticum Mysterium*, 25.05.1967, nr 41, *Acta Apostolicae Sedis* 59 (1967), s. 539-573; tekst polski: *Instrukcja Świętej Kongregacji Obrzędów Eucharisticum Mysterium o kulcie tajemnicy eucharystycznej*, w: *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*, red. J. Miazek, Warszawa 1987, s. 154-190 [dalej cyt.: EM].

⁸ Celiakia jest to zespół chorobowy zapalenia jelit, wyrażający się w zaburzeniach trawienia i wchłaniania jelitowego. Choroba ta jest spowodowana brakiem tolerancji przez organizm chorego glutenu, czyli białka roślinnego występującego w ziarnach zbóż. Por. T. Yamada, W. Hasle, J. Inadomi i inni, *Podręcznik gastroenterologii*, tłum. E. Małecka-Panas, Lublin 2006, s. 378.

⁹ Por. *Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, Responsa ad proposita dubia*, 29.06.1970, nr II, *Acta Apostolicae Sedis* 74 (1982), s. 1298.

¹⁰ Por. E. Górecki, *Najświętsza Eucharystia*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. W. Góralski, E. Górecki, J. Krukowski i inni, t. 3/2, księga VI, *Uświęcające zadanie Kościoła*, Lublin 2011, s. 110.

¹¹ Por. *Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio de Sacra Liturgia Sacrosanctum Concilium*, 4.12.1963, nr 55, *Acta Apostolicae Sedis* 56 (1964), s. 97-138; tekst polski: *Konstytucja o liturgii świętej Soboru Watykańskiego II Sacrosanctum Concilium*, 4.12.1963, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 48-78; EM 32.

¹² Zob. *Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Instructio de ampliore facultate sacrae Communionis sub utraque specie administrandae Sacramentali Communionis*, 29.06.1970, *Acta Apostolicae Sedis* 62 (1970), s. 664-667; tekst polski: *Kongregacja Kultu Bożego, Instrukcja rozszerzająca możliwość udzielania Komunii pod dwiema postaciami Sacramentali communionis*, w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, red. E. Szafrowski, t. 3, z. 2, Warszawa 1971, nr. 5617-5647.

odnowieniem i profesją wieczystą oraz ich rodzice, krewni i współbracia zakonni; 5) świeccy pomocnicy misyjni w Mszy, podczas której publicznie otrzymują misję, inne osoby w Mszy, w czasie której otrzymują misję kościelną; 6) chory, który przyjmuje Wiatyk, i wszyscy obecni, gdy Mszę odprawia się w domu chorego; 7) diakon i usługujący, kiedy spełniają swoje funkcje w czasie Mszy; 8) w czasie koncelebry: a) wszyscy, którzy spełniają wówczas rzeczywiste funkcje liturgiczne, a także wszyscy alumni seminarium biorący udział w koncelebrze; b) w swoich kościołach lub kaplicach: wszyscy członkowie instytutów ślubujących zachowanie rad ewangelicznych oraz członkowie innych stowarzyszeń, w których poświęcają się Bogu przez śluby zakonne, ofiarowanie lub przyrzeczenie; oprócz tego wszyscy, którzy stale zamieszkują w domu tych instytutów i stowarzyszeń; 9) kapłani, którzy uczestniczą w wielkich obchodach, a nie mogą ani celebrować, ani koncelebrować; 10) wszyscy, którzy biorą czynny udział w Mszy celebrowanej w czasie odprawiania przez nich rekolekcji; wszyscy, którzy biorą udział w zebraniu jakiegoś zespołu duszpasterskiego, podczas Mszy, w której wspólnie uczestniczą; 11) osoby wymienione w nr 2 i 4 w czasie Mszy ich jubileuszów; 12) chrzestny, chrzestna, rodzice, oraz współmałżonek oraz świeccy katecheci dorosłego neofity w Mszy związanej z jego inicjacją; 13) rodzice, członkowie rodziny oraz szczególniejsi dobroczyńcy uczestniczący w Mszy nowo wyświęconego kapłana; 14) członkowie zgromadzeń w Mszy konwentualnej oraz Mszy zgromadzenia według nr 76 tego wprowadzenia”¹³. Obowiązujące dziś *Institutio Generalis Missalis Romani* z 2002 r. zezwala, by w tych przypadkach, w których upoważnia się do komunikowania pod dwiema postaciami, czyniono to z mocy samego prawa. Zgoda ordynariusza miejsca jest obecnie potrzebna wyłącznie do przypadków poza tym katalogiem¹⁴. Konferencja Episkopatu Polski poprzez swoją uchwałę z dnia 8 lutego 1979 r. dodała cztery sytuacje, kiedy można korzystać z takiej formy udzielania Komunii Świętej bez zgody ordynariusza miejsca¹⁵. Istnieje również wymóg, aktualny dla wszystkich wymienionych przypadków, że udzielanie „Komunii Kielicha” powinno zostać poprzedzone należyтым przygotowaniem. Takie przygotowanie ma się odbyć

¹³ *Institutio Generalis Missalis Romani*, w: *Missale Romanum*, editio typica altera, 27.03.1975, Typis Polyglottis Vaticanis 1975, nr 242; tekst polski: *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, w: *Mszał dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. [48]-[49].

¹⁴ Por. *Institutio Generalis Missalis Romani*, Editio typica tertia, nr. 281-283, Typis Vaticanis 2002; *Missale Romanum ex decreto sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum Ioannes Pauli Pp. II cura recognitum*. Editio typica tertia, reimpressio emendat, Typis Polyglottis Vaticanis, Città del Vaticano 2008; tekst polski: Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego. Z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego*, Rzym 2002, Poznań 2006; [dale cyt.: IGMR].

¹⁵ Zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Uchwała w sprawie Komunii świętej pod dwiema postaciami w zgromadzeniach zakonnych i wspólnotach życia konsekrowanego*, 8.02.1979, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1994, s. 69-71. Dokument ten zawiera zapis dotyczący następujących przypadków: „1. Ksieni w dniu otrzymania błogosławieństwa, dziewicom w Mszy, w czasie której otrzymują konsekrację, składającym i odnawiającym śluby zakonne oraz obchodzącym jubileusz w czasie Mszy św. oraz ich rodzinom i członkom wspólnoty; 2. Uczestnikom Mszy koncelebrowanej; 3. Odprawiającym rekolekcje w czasie Mszy św. dla nich odprawianej; 4. W czasie Mszy konwentualnej lub wspólnotowej (*Missa conventualis vel communitatis*) w następujące dni: a) wszystkie uroczystości, b) święto Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła, c) święto św. Stanisława Kostki Patrona Polski, d) święto Patronów Zgromadzenia, e) w dni Kapituły generalnej Zgromadzenia domu, w którym Kapituła się odbywa”. Konferencja Episkopatu Polski, *Uchwała w sprawie Komunii świętej pod dwiema postaciami w zgromadzeniach zakonnych i wspólnotach życia konsekrowanego*, s. 70.

przez odpowiednią katechezę, która ukazałaby wiernym pełniejszy wyraz tajemnicy Eucharystii, ukazany poprzez taki sposób Jej przyjmowania¹⁶.

a) Udzielanie Komunii Świętej do ust

Zasadniczym sposobem udzielania Komunii Świętej jest rozdzielanie postaci chleba przez szafarza bezpośrednio do ust wiernego. Jest to praktyka zwyczajna, choć wynika z faktu technicznej trudności udzielania Komunii Świętej pod dwoma postaciami¹⁷. Podawanie Hostii do ust utrzymało się od IX w. i stało się podstawową formą udzielania Komunii Świętej¹⁸. Potwierdzenie tej praktyki zostało zawarte we wprowadzeniu teologiczno-pastoralnym do obrzędu *Komunia święta i kultu tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*, gdzie znajduje się zapis: „Zgodnie z wielowiekową tradycją przy udzielaniu Komunii Świętej należy zachować zwyczaj składania części konsekrowanego chleba na języku przyjmujących Komunię”¹⁹. Jest to sposób udzielania Komunii Świętej, który odznacza się największym bezpieczeństwem²⁰ i jest najwygodniejszy, a jednocześnie w pełni zachowuje obwarowania dotyczące oddawania odpowiedniej czci dla Eucharystii²¹.

b) Udzielanie Komunii Świętej na rękę

Udzielanie Komunii Świętej na rękę, choć do tego sposobu wrócono samowolnie w Kościołach partykularnych Europy Zachodniej po Soborze Watykańskim II, formalnie wprowadzono jako pewien nowy sposób (*ritus novus*) dopiero instrukcją *Memoriale Domini* z dnia 26 maja 1969 r.²². Instrukcja nie zmieniała nic w dotychczasowym sposobie szafowania Komunią Świętą. Dokument stworzył jednak możliwość zaistnienia Komunii Świętej na rękę, przez wskazanie sposobu pozyskania indultu²³ dla poszczególnych Konferencji Biskupów, potrzebnego do uprawomocnienia takiej praktyki²⁴. Stolica Apostolska ponadto wydała inne dokumenty, które dość dokładnie precyzują sposób udzielania Komunii Świętej na rękę²⁵.

¹⁶ Por. EM 32; Przykład takiej katechezy można odnaleźć w: S. Czerwik, *Komunia święta pod obiema postaciami*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, S. Czerwik, W. Szafranski, Warszawa 1981, s. 363-370.

¹⁷ Por. E. Górecki, *Najświętsza Eucharystia*, s. 108-109.

¹⁸ Por. B. Nadolski, *Komunia eucharystyczna*, w: *Leksykon Liturgii*, red. tenże, Poznań 2006, s. 663.

¹⁹ SCCME 21.

²⁰ Przy rozdzielaniu Komunii Świętej należy zapewnić takie warunki, by zabezpieczyły one przed możliwością profanacji Najświętszego Sakramentu.

²¹ Por. M. Pastuszko, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 237.

²² Zob. Sacra Congregatio pro Cultu Divino Instructio, *De modo Sanctam Communionem ministrandi Memoriale Domini*, 29.05.1969, Acta Apostolicae Sedis 61 (1969), s. 541-545; tekst polski: *Tłumaczenie instrukcji Memoriale Domini*, w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, red. E. Szafranski, t. 2, z. 3, Warszawa 1970, s. 229.

²³ Indult należy tu rozumieć jako zezwolenie Stolicy Apostolskiej na odstępianie od opisywanego przepisu prawa kościelnego.

²⁴ Por. C. Utratus, *Perceptio corporis et sanguinis Domini. Quoties. Quomodo*, Periodica 74 (1985), s. 561.

²⁵ Zob. Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, *Declaratio de fragmentis Eucharisticis*, 2.05.1972, Notitiae 8 (1972), 227; tekst polski: Kongregacji Doktryny Wiary, *Deklaracja o częsteczkach eucharystycznych*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, red. J. Królikowski, Z. Zimowski, Tarnów 1995, s. 42; Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum, *Instructio de communione sacramentali quibusdam in adiunctis faciliore reddenda Immensae Caritatis*, 29.01.1973, nr. 4, 6, Acta Apostolicae Sedis 65 (1973), s. 264-271; tekst polski: Kongregacja Sakramentów,

Udzielać Komunię Świętą należy tak, by przyjmujący stał przed szafarzem i otrzymał ją na lewą rękę wraz ze słowami „Ciało Chrystusa”. Ręce wierny ma mieć skrzyżowane, prawą dłoń pod lewą i skierowane wnętrzem ku górze. Wierny odpowiada „Amen” i lekko się skłania, odsuwa się w lewo, by zrobić miejsce dla kolejnego wiernego i spożywa Ciało Pańskie przy szafarzu. Dopiero po tym odchodzi²⁶. W Polsce II Synod Plenarny potwierdził uznanie dla utartej praktyki udzielania Komunii Świętej w postaci chleba podawanego do ust, nie wykluczył jednak innych form²⁷. Możliwość udzielania Hostii na rękę w Polsce formalnie zaistniała od zajęcia stanowiska przez Konferencję Episkopatu Polski wyrażonego na 331 Zebraniu Plenarnym w dniach 8-9 marca 2005 roku. W komunikacie opublikowanym po zebraniu znajduje się zapis, że szafarze mają udzielać Komunii Świętej na rękę tym, którzy o to proszą przez wystawienie ręki²⁸. W dniu 21 kwietnia 2006 r. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w odpowiedzi na prośbę o *recognitio*²⁹ udzieliła pozwolenia, aby jako zwykły przyjęty był zwyczaj udzielania Komunii Świętej na rękę w diecezjach na terenie Polski³⁰.

c) Bezpośrednie spożywanie z kielicha

Za pierwszą formę udzielania Komunii Świętej pod postacią wina, co odnosi się zarówno do udzielanej Eucharystii pod dwiema postaciami jak i udzielaniu Jej tylko w jednej postaci, IGMR wymienia spożywanie Jej bezpośrednio z kielicha³¹. Taka forma najlepiej ukazuje znak Uczty Eucharystycznej oraz dopełniania się nowego i wiecznego przymierza we Krwi Pana. Istnieje jednak właśnie w tym sposobie największa obawa przed rozlaniem, czyli naruszeniem właściwej czci Eucharystii³². Można udzielać Komunii Świętej w ten sposób, gdy wyklucza się zaistnienie jakiegokolwiek niebezpieczeństwa braku szacunku oraz gdy jest możliwy do zachowania należyty porządek takiej czynności³³. Nie można pozwolić na zabieranie kielicha przez wiernych, czy podawanie go sobie przez nich z ręki do ręki. Kielich powinien podawać diakon, inny prezbiter, akolita lub inny nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej, choćby ustanowiony do jednorazowego wykonywania tej funkcji. Rolą prezbitera, diakona lub akolity jest też spożycie tego, co pozostało oraz oczyszczenia kielicha. Jeśli udziela się Komunii Świętej pod dwiema postaciami w taki właśnie sposób, a ktoś zechce przyjąć tylko postać

Instrukcja Immensae Caritatis na temat ułatwiania w niektórych wypadkach przyjmowania Komunii Sakramentalnej, Wiadomości Diecezjalne, Katowice 42 (1974) s. 72-78 [dalej cyt.: IC].

²⁶ Por. P. Majer, *Normy prawno-liturgiczne o przyjmowaniu komunii św. na rękę*, Prawo Kanoniczne 43 (2000) nr. 1-2, s. 88.

²⁷ Por. *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, nr 92, w: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Warszawa - Poznań 2001, s. 198.

²⁸ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Komunikat z 331 Zebrania Plenarnego (Warszawa)*, 9.03.2005, nr 5, Akta Konferencji Episkopatu Polski 10 (2005) nr 1, s. 51.

²⁹ Zob. J. Michalik, *Prośba o recognitio Stolicy Apostolskiej na przyjmowanie przez wiernych w Polsce Komunii świętej na rękę*, 6.03.2006, Akta Konferencji Episkopatu Polski 12 (2006) nr 2, s. 45-46.

³⁰ Por. Kongregacja do spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dla Polski*, 21.04.2006, Akta Konferencji Episkopatu Polski 12 (2006) nr 2, s. 46-47.

³¹ Por. IGMR 245.

³² Por. M. Kunzler, *Liturgia Kościoła*, przekł. L. Balter, Poznań 1999, s. 392.

³³ Por. Sacra Congregatio pro Cultu Divino, *Instructio de ampliore facultate sacrae Communionis sub utraque specie administrandae Sacramentali Communionis*, 665.

chleba należy mu to umożliwić³⁴. Choć można stosować większą ilość kielichów, stosownie do potrzeb danej sytuacji, należy unikać przelewania Krwi Pańskiej z jednego kielicha do drugiego³⁵.

d) Zanurzenie Hostii we Krwi Pańskiej

W wielu miejscach, również w Polsce, podstawową formą udzielania Komunii Świętej pod dwiema postaciami jest zanurzenie konsekrowanej Hostii we Krwi Pańskiej³⁶. Chleb przeznaczony do konsekracji powinien być właściwie do tej czynności dostosowany. Hostie nie mogą być za cienkie i winny być odpowiednio większe, by nie okazały się za małe do utrzymania przy zanurzaniu³⁷. Hostia tu używana ma być wykonana z materii wymaganej jak przy konsekracji, czyli z niekwaszonego chleba. Hostia przeznaczona do Komunii Świętej przez zanurzenie w postaci wina powinna być konsekrowana. Nie dopuszcza się używania niekonsekrowanych hostii jako nośników Krwi Pańskiej. Przyjmujący w taki sposób Komunię Świętą nie może sam zanurzać Hostii w postaci wina³⁸. Dla zapewnienia właściwej czci dla Eucharystii przy takim udzielaniu Komunii Świętej wymagany jest drugi szafarz do pootrzymywania kielicha, w którym zanurza się hostie. Takim szafarzem może być prezbiter, diakon, akolita lub inny nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej³⁹. W przypadku udzielania Komunii Świętej pod dwiema postaciami przez zanurzenie, nie wolno udzielać postaci chleba, umoczonego w postaci wina eucharystycznych, na rękę przyjmującego, a tylko bezpośrednio do ust. Zasada ta obowiązuje mimo wcześniej przytaczanych zezwoleń udzielania wiernym Komunii Świętej na rękę⁴⁰.

e) Picie z kielicha za pomocą rurki lub łyżeczki

Przy udzielaniu Komunii Świętej pod postacią wina zgodnie z 245 numerem IGMR można zastosować specjalną rurkę bądź łyżeczkę. Biskupi mogą zastrzec wykluczenie stosowania takiej formy wobec osób świeckich, jeśli nie jest znany taki zwyczaj w danej wspólnotie lokalnej lub powszechnie stosuje się formę udzielania Eucharystii przez zanurzenie⁴¹. Sposób posługiwania się tymi przedmiotami nie jest opisany w obowiązującym

³⁴ Por. IGMR 160, 284. W numerze 284 w punkcie b), który jest poświęcony spożyciu tego co pozostało po Komunii Świętej oraz puryfikacji naczyń liturgicznych, nie wymienia się prócz akolitów, którzy obsługiwali kielich jako szafarze, jako kompetentnych do podejmowania funkcji puryfikowania kielicha innych szafarzy nadzwyczajnych. Wyklucza się zatem szafarzy nadzwyczajnych spełniających swą funkcje w zastępstwie szafarzy zwykłych z czynności puryfikacji.

³⁵ Por. Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, *Instructio de quibusdam observandis et vitandis circa sanctissimam Eucharistiam Redemptionis sacramentum*, 25.03.2004, nr. 104-106, Acta Apostolicae Sedis 96 (2004), s. 549-601; tekst polski: Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja Redemptionis sacramentum*, Kraków 2004 [dalej cyt.: RS].

³⁶ Por. P. Hemperek, *Najświętsza Eucharystia*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983*, red. P. Hemperek, W. Góralski, F. Przytuła i inni, t. 3, Lublin 1986, s. 131.

³⁷ Por. IGMR 160, 284.

³⁸ Por. RS 104.

³⁹ Por. Cz. Krakowiak, *Komunia święta pod dwiema postaciami*, *Anamnesis* 8 (2002) nr 29, s. 73.

⁴⁰ Por. P. Petryk, *Komunia święta wiernych*, *Roczniki Teologiczne* (2006) t. 3, z. 5, s. 172.

⁴¹ Por. RS 103.

dziś IGMR, jednak znajduje się w IGMR z 1975 roku⁴². Przy udzielaniu Komunii Świętej przy pomocy srebrnej rurki (*fistula*) po tym jak spożyje w ten sposób Krew Pańską kapłan, czynią to również wierni. Każdy spożywa porcję wina z innej rurki. Kielich trzyma szafarz. Po odpowiedzi wiernego „Amen”, on sam bierze rurkę, wkłada ją do kielicha, pije odrobinę Krwi Pańskiej, a następnie wyciąga i odkłada do specjalnej pateny, służącej do ich obmywania. Może również napić się wody przez tę rurkę dla jej wstępnej puryfikacji. W przypadku stosowania łyżeczki, używa jej szafarz w ten sposób, że w lewej ręce trzyma kielich a prawą czerpie i podaje Krew Pańską. Używa jej w taki sposób, by nie dotknąć nią języka bądź ust przyjmującego Komunię Świętą. Dla zapewnienia właściwego poszanowania Eucharystii sam wierny w takiej sytuacji powinien podtrzymywać sobie patenę pod brodą⁴³.

2. Postawa przyjmującego Komunię Świętą

Przed Soborem Watykańskim II w kwestii dotyczącej postawy wiernego podczas przyjmowania Komunii Świętej istniał utarty w historii zwyczaj sięgający IX wieku, kiedy to pojawiła się praktyka udzielania Komunii Świętej w postaci chleba udzielanego do ust wraz z wymogiem postawy klęczącej przyjmującego⁴⁴. Stabilność takiego postępowania wyraziła się nie tylko w kilkunastowiecznej praktyce, ale również w usankcjonowaniu takiego sposobu przez *Dekret o Komunii Eucharystycznej* Soboru Trydenckiego⁴⁵. Sposób ten potwierdza również dyspozycja papieża Piusa V zawarta w bulli *Quo primum* z 19 lipca 1570 r. dotyczącej ustanowienia Mszału Rzymskiego, bowiem w Mszału tym znajdowały się obrzędy Komunii Świętej, które przewidywały postawę stojącą wiernego przy przyjmowaniu Eucharystii⁴⁶.

Dziś względem przybierania postawy ciała przez wiernego przy przyjmowaniu przez niego Komunii Świętej jest dopuszczalna zarówno postawa klęcząca jak i postawa stojąca. Prawo uregulowania postawy wiernych przy przyjmowaniu Eucharystii jest powierzone Konferencji Biskupów danego kraju. Takie uprawnienie przyznała Konferencjom Biskupów instrukcja *Eucharisticum Mysterium* z dnia 25 maja 1967 r., która nakazała wybranie jednej z tych postaw za obowiązującą⁴⁷. Instrukcja *Inaestimabile Donum* z dnia 3 kwietnia 1980 roku⁴⁸ w numerze 11 podtrzymała to uprawnienie, ale już bez wyraźnego nakazu wyboru jednej z tych form za obowiązującą. Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego,

⁴² W dokumencie tym użycie rurki jest opisane w numerach 248-250, natomiast posługiwanie się łyżeczką zawarte jest w numerach 251-252. Zob. Institutio Generalis Missalis Romani, w: *Missale Romanum*, editio typica altera, 27.03.1975, Typis Polyglottis Vaticanis 1975.

⁴³ Por. M. Pastuszko, *Obrzędy i ceremonie sprawowania Eucharystii. Kanony 923-930*, Prawo Kanoniczne 36 (1993) nr. 1-2, s. 94.

⁴⁴ Por. Cz. Krakowiak, *Komunia święta pod obiema postaciami: historia, teologia, praktyka i posługa nadzwyczajnego szafarza komunii świętej*, w: *Nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej w życiu Kościoła*, red. K. Michalczak, Sandomierz 2010, s. 52.

⁴⁵ Zob. Concilium Tridentinum, Sessio XXI, 16.07.1562, *Decretum de communione eucharistica*, capp. 1-3, w: H. Denzinger, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, wyd. 32, red. A. Schönmetzer, Barcelona 1962, s. 1725-1729.

⁴⁶ Por. J. Mazanek, *Cztery lata Mszału Piusa V (1570-1970)*, Warszawskie Studia Teologiczne 2 (2009) nr 22, s. 97.

⁴⁷ Por. EM 34.

⁴⁸ Zob. Sacra Congregatio pro Sacramentis et Cultu Divino, *Instructio de quibusdam normis circa cultum mysterii Eucharistici Inaestimabile donum*, 3.04.1980, Acta Apostolicae Sedis 72 (1980), s. 331-343; tekst polski: Święta Kongregacja dla Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja w sprawie niektórych norm dotyczących Kultu tajemnicy Eucharystycznej Inaestimabile Donum*, www.kkbids.episkopat.pl/?id=98 [1.02.2017].

w rozdziale czwartym, w ramach opisu różnych form sprawowania Mszy Świętej, także powtarza tę zasadę⁴⁹.

Należy mieć na uwadze, że w sytuacjach nadzwyczajnych, takich jak zagrożenie życia czy choroba wiernego przyjmującego Komunię Świętą, Kościół zezwala na rozluźnienie wymogów związanych z Jej przyjmowaniem. Zasada podana w instrukcji *Immensae Caritatis*, która w całości jest poświęcona tematowi ułatwiania w niektórych wypadkach przyjmowania Komunii Sakramentalnej, zezwala w takich sytuacjach na pominięcie postu i innych znaków pobożności, do których zaliczyć należy postawę ciała. Instrukcja stwierdza istnienie takiej reguły w zwrocie: „w odniesieniu zaś do chorych wystarczającym znakiem pobożności i oddania będzie to, gdy przez krótki moment zastanowią się nad tą wielką tajemnicą”⁵⁰.

a) Postawa klęcząca

Po zaistnieniu możliwości określenia właściwej postawy wiernego przy przyjmowaniu Komunii Świętej przez Konferencje Biskupów, Konferencja Episkopatu Polski, korzystając z tego uprawnienia, określiła odpowiednie wytyczne. *Przepisy wykonawcze Konferencji Episkopatu Polski do instrukcji Inaestimabile donum* z dnia 1 grudnia 1980 r. zawierają zapis:

„Zgodnie z uchwałą Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, w diecezjach Polski przyjmuje się Komunię Świętą z rąk celebransa do ust w postawie klęczącej. Przepisy te należy zachować także w Mszach dla grup specjalnych. W szczególnych okolicznościach, w których ukłęknięcie jest bardzo utrudnione, na przykład przy tłumnym udziale wiernych i ścisku, albo gdy wierni uczestniczą we Mszy Świętej poza kościołem, po deszczu, można przyjąć Komunię Świętą na stojąco. Nie można wymagać klękania od ludzi obciążonych kalectwem lub chorobą”⁵¹.

W związku z wydaniem Mszału, Konferencja Episkopatu Polski sporządziła również instrukcję z dnia 11 marca 1987 r., w której przypominała, że zwyczajowo Komunię Świętą na terenie Polski przyjmuje się klęcząc, natomiast postawa stojąca wiernego, chcącego przyjąć Eucharystię, jest przyjęta tylko w sytuacjach nadzwyczajnych⁵².

Wraz z IGMR z 2002 r. pojawiła się w Kościele łacińskim dyrektywa uprzywilejowująca procesyjne podejście przy udzielaniu Komunii Świętej⁵³. Zaistniały również regulacje dotyczące udzielania Komunii Świętej wiernym świeckim na rękę i usankcjonowanie w takich przypadkach przyjmowania Eucharystii w postawie stojącej. W związku z powyższym mogły powstać pewne rozbieżności w interpretacji zasad określających postawę przy przyjmowaniu przez wiernych Komunii Świętej. Niemniej jednak nadal obowiązujące jest uprawnienie do

⁴⁹ Por. IGMR 160.

⁵⁰ Por. IC 3.

⁵¹ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Przepisy wykonawcze Konferencji Episkopatu Polski do instrukcji Inaestimabile donum z 3 IV 1980*, 11.12.1980, nr 10, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*, s. 52-53.

⁵² Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa w związku z wydaniem nowego mszału ołtarzowego*, 11.03.1987, nr 27, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*, s. 66. Zapis tego punktu brzmi następująco: „Komunii świętej udziela się przez podanie Hostii wprost do ust. Wierni przyjmują Komunię świętą w postawie klęczącej. Mogą również stać, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności. Jeżeli udziela się Komunii pod obiema postaciami, przyjmujący ją stoją. W czasie procesji do Komunii świętej należy troszczyć się o zachowanie wzorowego porządku”.

⁵³ Por. IGMR 44, 86.

określenia przez daną Konferencję Biskupów zasad dotyczących sposobu przyjmowania Komunii Świętej, w tym określenia, w jakiej postawie mają ją przyjmować wierni⁵⁴.

Obecnie w dokumentach Kościoła akcentuje się uprawnienie wiernego do otrzymania Komunii Świętej, które nie może być ograniczone przez nieudzielenie Jej, w skutek przyjęcia przez niego innej postawy ciała niż zalecana przez odpowiednią, jaką określiła Konferencja Biskupów⁵⁵. W instrukcji Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o zachowaniu i unikaniu pewnych rzeczy dotyczących Najświętszej Eucharystii *Redemptionis Sacramentum* znajduje się jasne zalecenie w tej sprawie:

„przy udzielaniu Komunii Świętej należy pamiętać, że «święci szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie zabrania im ich przyjmowania». Stąd każdy ochrzczony katolik, któremu prawo tego nie zabrania, powinien być dopuszczony do Komunii Świętej. W związku z tym nie wolno odmawiać Komunii Świętej nikomu z wiernych, tylko dlatego, że na przykład chce ją przyjąć na klęcząco lub na stojąco”⁵⁶.

Potwierdzenie zasady zawartej w numerze 91 RS występuje konsekwentnie w sposobie postępowania Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Dykasteria Stolicy Apostolskiej w sytuacjach sprzeciwiających się przytoczonej tu zasadzie posługuje się mechanizmem wystosowywania listów do zwierzchników Kościołów lokalnych, gdzie takie sytuacje mają miejsce. Kongregacja przypomina w nich o fakcie istnienia wyraźnego ograniczenia przy ustalaniu obowiązującej postawy przy przyjmowaniu Komunii Świętej. Kongregacja bowiem, gdy aprobeje skorzystanie z uprawnienia danej Konferencji Biskupów i zatwierdza obowiązywanie na danym terenie jako podstawowej postawy stojącej, dołącza do niej wyraźne zastrzeżenie. Wskazane zastrzeżenie wyraża się w klauzurze stwierdzającej, iż „przyjmującym Komunię Świętą w postawie klęczącej nie można z tego powodu Jej odmówić”⁵⁷.

b) Postawa stojąca

W ramach wytycznych Konferencji Episkopatu Polski wyrażonych w *Przepisach wykonawczych Konferencji Episkopatu Polski do instrukcji Inaestimabile donum* z dnia 1 grudnia 1980 r. potwierdzono, że obowiązującą postawą ciała przy przyjmowaniu Komunii Świętej jest postawa klęcząca. W dokumencie istniały już okoliczności zezwalające na przyjmowanie Jej przez wiernych w postawie stojącej. Takimi okolicznościami były sytuacje, w których duża liczba wiernych pragnęła przyjąć Eucharystię, jednocześnie zaś miejsce, w której dokonywano Jej rozdawania odznaczało się ciasnotą. Postawę stojącą wiernych przy przyjmowaniu Eucharystii dopuszczano również gdy Msza Święta, czy samo udzielanie Komunii Świętej, z jakiś istotnych racji odbywała się poza budynkiem świątyni, jak również

⁵⁴ Por. IGMR 160; Z. Janczewski, *Uprawnienia Konferencji Biskupów dotyczące sprawowania Mszy św. w świetle Nowego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*, Rocznik Nauk Prawnych 16 (2006) nr 2, s. 188.

⁵⁵ Por. B. Nadolski, *Liturgika. Eucharystia*, t. 4, Poznań 2009, s. 252-253.

⁵⁶ RS 91.

⁵⁷ Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Written on 1. Juli 2002*, „Notitiae” 38 (2002), 582-585; tekst polski: *Listy Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w sprawie postawy przy Komunii św.*, *Anamnesis* 9 (2003) nr 33, s. 16-18.

gdy wierni, którzy prosili o przyjęcie Komunii Świętej, obarczeni byli niepełnosprawnością ruchową bądź inną chorobą uniemożliwiającą przyjęcie postawy stojącej⁵⁸.

Wraz z powstaniem *Ogólnego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego z 2002 r. zaczęło obowiązywać zalecenie procesyjnego przystępowania do Komunii Świętej przez wiernych⁵⁹. W celu dostosowania się do zalecenia, Konferencja Episkopatu Polski w ramach wydanych *Wskazań Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* z dnia 9 marca 2005 r., przyjęła również nowe rozwiązanie względem obowiązującej w Polsce postawy wiernych przy przyjmowaniu Komunii Świętej. W numerze 38 wskazań znalazło się wyraźne poszanowanie dla obowiązującego w łacińskim Kościele Katolickim zalecenia procesyjnego przyjmowania Komunii Świętej. W dokumencie podkreślono rację odnajdywania w procesyjnym przystąpieniu do Komunii Świętej znaku, który uwypukla uznawanie Ciała Pańskiego za pokarm na drodze pielgrzymowania do życia wiecznego. Dlatego na terenie podległym Konferencji Episkopatu Polski określono możliwość przystępowania do Komunii Świętej w postaci klęczącej lub stojącej⁶⁰. Dla wyrażania odpowiedniej czci dla Najświętszego Sakramentu wierni mają przed przyjęciem Komunii Świętej przykłąknąć na jedno kolano lub, w sytuacji gdy nie jest możliwe wykonanie przez nich takiego przykłąknięcia, skłonić ciało. Od tego momentu dozwolone są w Polsce obie postawy ciała przy przyjmowaniu Komunii Świętej, czyli zarówno stojąca, jak klęcząca⁶¹. Konferencja Episkopatu Polski określiła również zastrzeżenie, które stwierdza, że na terenie diecezji Polski w przypadkach, gdy wierny przyjmuje Eucharystię pod obiema postaciami chleba i wina, obowiązuje postawa stojąca⁶².

Zakończenie

Aktualnie obowiązujące przepisy prawa umożliwiają różnorodność w sposobie udzielania Komunii Świętej na terenie Polski. Wymaga to od Jej szafarzy znajomości kryteriów, którymi należy się posłużyć przy ocenie sytuacji i dostosowania do niej wybranej metody rozdawania Komunii Świętej. Kwestia udzielenia bądź to postaci chleba, bądź też samej postaci wina czy obu postaci jako Najświętszego Sakramentu jest przedmiotem decyzji szafarza. Musi on również do wybranej postaci, szczególnie w przypadku użycia postaci wina, zastosować odpowiednią metodę jej zaaplikowania wiernemu. Szafarz winien też rozeznaczyć dyspozycje przyjmującego co do posiadania odpowiedniego przygotowania, szczególnie w przypadku udzielania Krwi Pańskiej bezpośrednio z kielicha. W zakresie obowiązującej postawy przy przyjmowaniu Komunii Świętej, należy mieć na uwadze, że w Polsce dozwolone są zarówno postawa stojąca jak i klęcząca, a zalecane jest procesyjne Jej przyjmowanie. Dobór postawy jest faktycznie uprawnieniem wiernego, choć szafarze mogą proponować dla ujednolicenia znaku jedną z możliwych. Podobnie wierny posiada prawo przyjmowania

⁵⁸ Por. E. Przekop, *Przewodnik duszpasterski według Kodeksu Jana Pawła II*, Olsztyn 1990, s. 74.

⁵⁹ Por. IGMR 44, 86.

⁶⁰ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*. Przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski, 9.03.2005, Poznań 2006, nr 38.

⁶¹ Por. S. Gądecki, *List pasterski o sposobach przyjmowania komunii świętej. Eucharystia tworzy komunię i wychowuje do Komunii*, w: *Synod Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008 zwołany i przeprowadzony przez Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego. Statuty*, t. 2, red. Z. Fortuniak, M. Jędraszewski, G. Balcerek, Poznań 2008, s. 603.

⁶² Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*, nr 38.

postaci chleba na rękę i jeśli tylko spełnia warunki przypisane do takiego sposobu, nie należy mu tego odmawiać. W przypadku choroby wiernego należy mieć na względzie fakt, że szafarz ma prawną możliwość adaptowania sposobu do potrzeby zaspokojenia duchowego pragnienia przyjęcia Komunii Świętej przez chorego.

THE CURRENTLY EFFECTIVE MANNER OF DISTRIBUTING HOLY COMMUNION IN POLAND

Summary

Legal Regulations refer to the manner of distributing Holy Communion when they determine the following issues: communing under both kinds; distributing Holy Communion on the tongue or the hand, and the postures of the body that the faithful are to assume. Therefore, when fulfilling his function, the minister of the Holy Communion should consider whether the manner of distributing Holy Communion is consistent with the prevailing rules at the place where the function is fulfilled. Similarly, the faithful should follow the prevailing rules when receiving Holy Communion. Next to the standards of the ecclesiastical universal law, there are also the standards issued by the Polish Episcopal Conference that are to be respected. The rules that are in force in Poland precisely state when the faithful are allowed to receive Holy Communion under another appearance than under the appearance of bread, i.e. under both kinds or under the appearance of wine alone. These rules also clearly state which methods can be used for distributing the Holy Communion to the faithful. The faithful may receive Holy Communion in standing position, as well as in kneeling position. It is strongly recommended that the faithful approach in a procession to receive the Holy Communion. In Poland the standing position is obligatory when the Holy Communion is received under both kinds.

Keywords

canon law, receiving Holy Communion, appearances of bread and wine, postures of the faithful, approaching in procession

Bibliografia

- Concilium Tridentinum, Sessio XXI, 16.07.1562, *Decretum de communione eucharistica*, w: H. Denzinger, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, wyd. 32, red. A. Schönmetzer, Barcelona 1962, s. 1725-1729.
- Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, *Instructio de quibusdam observandis et vitandis circa sanctissimam Eucharistiam Redemptionis sacramentum*, 25.03.2004, *Acta Apostolicae Sedis* 96 (2004), s. 549-601; tekst polski: Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja Redemptionis sacramentum*, Kraków 2004.
- Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Written on 1. Juli 2002*, *Notitiae* 38 (2002), 582-585; tekst polski: *Listy Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w sprawie postawy przy Komunii św.*, *Anamnesis* 9 (2003) nr 33, s. 16-18.
- Czerwik S., *Komunia święta pod obiema postaciami*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. J. Kudasiewicz, S. Czerwik, W. Sztafrowski, Warszawa 1981, s. 332-370

- De sacra communione et de cultu mysterii Eucharistici extra Missam*. Editio typica, reimpressio emendata. Rituale Romanum ex decreto sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, Città del Vaticano, Typis Polyglottis Vaticanis, 1974; tekst polski: *Komunia Święta i kult Tajemnicy Eucharystycznej poza Mszą Świętą. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2008.
- Drugi Polski Synod Plenarny, *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Warszawa - Poznań 2001, s. 181-208.
- Gądecki S., *List pasterski o sposobach przyjmowania komunii świętej. Eucharystia tworzy komunie i wychowuje do Komunii*, w: *Synod Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008 zwołany i przeprowadzony przez Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego. Statuty*, t. 2, red. Z. Fortuniak, M. Jędraszewski, G. Balcerek, Poznań 2008, s. 602-606.
- Górecki E., *Najświętsza Eucharystia*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. W. Góralski, E. Górecki, J. Krukowski i inni, t. 3/2, księga VI, *Uświęcające zadanie Kościoła*, Lublin 2011, s. 83-140.
- Hemperek P., *Najświętsza Eucharystia*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983*, red. P. Hemperek, W. Góralski, F. Przytuła i inni, t. 3, Lublin 1986, s. 112-149.
- Institutio Generalis Missalis Romani, Editio typica tertia, Typis Vaticanis 2002; *Missale Romanum ex decreto sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum Ioannes Pauli Pp. II cura recognitum*. Editio typica tertia, reimpressio emendat, Typis Polyglottis Vaticanis, Città del Vaticano 2008; tekst polski: *Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego. Z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego*, Rzym 2002, Poznań 2006.
- Institutio Generalis Missalis Romani, 27.03.1975, w: *Missale Romanum*, editio typica altera, Typis Polyglottis Vaticanis 1975; tekst polski: *Mszał dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. [14]-[63].
- Janczewski Z., *Uprawnienia Konferencji Biskupów dotyczące sprawowania Mszy św. w świetle Nowego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*, *Rocznik Nauk Prawnych* 16 (2006) nr 2, s. 181-194.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa w związku z wydaniem nowego mszału ołtarzowego*, 11.03.1987, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1994, s. 57-68.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Komunikat z 331 Zebrania Plenarnego (Warszawa) 9.03.2005*, Akta Konferencji Episkopatu Polski 10 (2005) nr 1, s. 51-52.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Przepisy wykonawcze Konferencji Episkopatu Polski do instrukcji Inaestimabile donum z 3 IV 1980*, 11.12.1980, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1994, s. 45-56.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Uchwała w sprawie Komunii świętej pod dwiema postaciami w zgromadzeniach zakonnych i wspólnotach życia konsekrowanego*, 8.02.1979, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1993)*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1994, s. 69-71.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego. Przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Polski*, 9.03.2005, Poznań 2006.
- Kongregacja do spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dla Polski*, 21.04.2006, Akta Konferencji Episkopatu Polski 12 (2006) nr 2, s. 46-47.

- Krakowiak Cz., *Komunia święta pod dwiema postaciami*, Anamnesis 8 (2002) nr 29, s. 70-73.
- Krakowiak Cz., *Komunia święta pod obiema postaciami: historia, teologia, praktyka i posługa nadzwyczajnego szafarza komunii świętej*, w: *Nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej w życiu Kościoła*, red. K. Michalczak, Sandomierz 2010, s. 49-79.
- Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, przekł. L. Balter, Poznań 1999.
- Leksykon Liturgii*, red. B. Nadolski, Poznań 2006.
- Majer P., *Normy prawno-liturgiczne o przyjmowaniu komunii św. na rękę*, Prawo Kanoniczne 43 (2000) nr. 1-2, s. 79-93.
- Mazanek J., *Czterysta lat Mszału Piusa V (1570-1970)*, Warszawskie Studia Teologiczne 2 (2009) nr 22, s. 93-104.
- Michalik J., *Prośba o recognitio Stolicy Apostolskiej na przyjmowanie przez wiernych w Polsce Komunii świętej na rękę*, 6.03.2006, Akta Konferencji Episkopatu Polski 12 (2006) nr 2, s. 45-46.
- Nadolski B., *Liturgika. Eucharystia*, t. 4, Poznań 2009.
- Pastuszko M., *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997.
- Pastuszko M., *Obrzędy i ceremonie sprawowania Eucharystii. Kanony 923-930*, Prawo Kanoniczne 36 (1993) nr. 1-2, s. 69-130.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży i jego nauczanie i uświęcanie*, t. 2, Olsztyn 2002.
- Petryk P., *Komunia święta wiernych*, Roczniki Teologiczne (2006) t. 3, z. 5, s. 265-287.
- Przekop E., *Przewodnik duszpasterski według Kodeksu Jana Pawła II*, Olsztyn 1990.
- Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum, *Instructio de communione sacramentali quibusdam in adiunctis faciliore reddenda Immensae Caritatis*, 29.01.1973, Acta Apostolicae Sedis 65 (1973), s. 264-271; tekst polski: Kongregacja Sakramentów, *Instrukcja Immensae Caritatis na temat ułatwiania w niektórych wypadkach przyjmowania Komunii Sakramentalnej*, WDK 42 (1974) s. 72-78.
- Sacra Congregatio pro Cultu Divino, *Instructio de modo Sanctam Communionem ministrandi Memoriale Domini*, 29.05.1969, Acta Apostolicae Sedis 61 (1969), s. 541-545; tekst polski: *Tłumaczenie instrukcji Memoriale Domini*, w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, red. E. Szafrowski, t. 2, z. 3, Warszawa 1970, s. 221-231.
- Sacra Congregatio pro Cultu Divino, *Instructio de ampliore facultate sacrae Communionis sub utraque specie administrandae Sacramentali Communionem*, 29.06.1970, Acta Apostolicae Sedis 62 (1970), s. 664-667; tekst polski: Kongregacja Kultu Bożego, *Instrukcja rozszerzająca możliwość udzielania Komunii pod dwiema postaciami Sacramentali communionem*, w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, red. E. Szafrowski, t. 3, z. 2, Warszawa 1971, s. 166-172
- Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, *Declaratio de fragmentis Eucharisticis*, 2.05.1972, Notitiae 8 (1972) 227; tekst polski: Kongregacji Doktryny Wiary, *Deklaracja o częsteczkach eucharystycznych*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, red. J. Królikowski, Z. Zimowski, Tarnów 1995, s. 42.
- Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, *Responsa ad proposita dubia*, 29.06.1970, Acta Apostolicae Sedis 74 (1982), s. 1298-1299.
- Sacra Congregatio pro Sacramentis et Cultu Divino, *Instructio de quibusdam normis circa cultum mysterii eucharistici Inaestimabile donum*, 3.04.1980, Acta Apostolicae Sedis 72 (1980), s. 331-343; teks polski: Święta Kongregacja dla Sakramentów i Kultu Bożego,

Instrukcja w sprawie niektórych norm dotyczących kultu tajemnicy eucharystycznej
Inaestimabile Donum, www.kkbids.episkopat.pl/?id=98 [1.02.2017].

Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio de Sacra Liturgia*
Sacrosanctum Concilium, 4.12.1963, Acta Apostolicae Sedis 56 (1964), s. 97-138; tekst
polski: *Konstytucja o liturgii świętej Soboru Watykańskiego II* Sacrosanctum Concilium,
4.12.1963, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 48-
78.

Schenk W., Czerwik S., Rak R., *Komunia święta pod dwiema postaciami*, w: *Wprowadzenie do
liturgii*, red. B. Blachnicki, W. Schenk, R. Zielasko, Poznań - Warszawa - Lublin 1967,
s. 332-334.

Utratus C., *Perceptio corporis et sanguinis Domini. Quoties. Quomodo*, Periodica 74 (1985),
s. 535-574.

Yamada T., W. Hasle, J. Inadomi i inni, *Podręcznik gastroenterologii*, tłum. E. Małecka-Panas,
Lublin 2006.